

als onverdeeld positief. De protestanten bij wie de leer nog als referentiekader kon dienen, ontwikkelden op grond daarvan een indrukwekkend maatschappelijk engagement, een vermogen om eigen levenslot in breder verband te zien. Dit gold zowel voor rechts (zending, christelijk sociaal werk) als voor links (bevrijdingstheologie). Die erfenis is nog steeds relevant. Waar het wegvallen van het geloof tevens een terugtrekkende beweging impliceert (op het eigen lot) kan Snoek dat moeilijk anders interpreteren dan verlies. Zoals hij in zijn titel aangeeft: na het verdampen van de leer hebben we een, weliswaar veranderd, geloof nog hard nodig. Daarin is Snoek kuypertiaan gebleven: protestantisme dient maatschappelijk gestalte te krijgen, dient de gelovige in een betrekking tot God en de medemens te plaatsen. De protestant zou harder moeten werken dan nu vaak het geval lijkt: er is méér dan persoonlijke zelfverwerkelijking, er ligt een taak voor de wereld. Zo eindigt dit eigentijdse boek met een klassieke neocalvinistische noot. –

¶ Wouter van Haaften en Gerlof Verwey (red.) *Johan W. van Hulst. Pedagoog, politicus, verzetsman* (Hilversum 2015) € 25,00

¶ M.J. Aalders

Johan van Hulst (geb. 1911) is een veelzijdig mens. Dat blijkt wel uit de ondertitel van dit boek: pedagoog, politicus en verzetsman. Het was deze veelzijdigheid die het plan deed rijpen een biografie van Van Hulst samen te stellen waarin verschillende auteurs elk een aspect van zijn leven voor hun rekening zouden nemen. Aan dit boek werkten zes auteurs mee, die vijf hoofdstukken bij elkaar schreven.

Terecht opent de bundel met het artikel van Andre Rosendaal en Wouter van Haaften: het is een heldere inleiding op dit boeiende leven. De wieg van Van Hulst – wat was zijn tweede voornaam? – stond in een meelevend hervormd Amsterdams middenstandsgezin, zijn vader was meubelstofeerder. Kerkgang en dagelijkse Bijbellezing waren vanzelfsprekend. Via de Mulo en de kweekschool kwam hij in het onderwijs terecht. Heel bewust koos hij voor een ‘school met den bijbel’. Hij werd lid van de mannenvereniging, bespeelde het kerkorgel, werd vijf maal achtereen clubkampioen van de schaakclub in zijn woonplaats. Schaken doet hij

nog steeds, en terecht is een hoofdstuk besteed aan deze ‘belangrijke bijzaak’. Tevens behaalde hij in deze jaren de MO akte Nederlands.

In 1938 volgde zijn benoeming tot docent, korte tijd later onderdirecteur, aan de Hervormde Kweekschool te Amsterdam, waaraan hij vele jaren verbonden zou blijven. Toen per 1 september 1942 de rijkssubsidie werd stopgezet, besloot Van Hulst, gesteund door bestuur, docenten, ouders en leerlingen, toch door te gaan. Het recht om examens af te nemen bleef door handig manoeuvreren behouden. Spannender nog was het volgende jaar, toen de Duitse bezetter bepaalde dat alle Joden gedeporteerd moesten worden. Van Hulst, wiens kweekschool tegenover de Hollandse Schouwburg stond, raakte betrokken bij het werk van anderen om kinderen aan de deportatie te onttrekken. Mede door zijn inzet werden honderden Joodse kinderen gered, een episode die in dit boek uitvoerig door Bas von Brenda-Beckman wordt beschreven.

Na de oorlog zette Van Hulst zich in voor het herstel van het onderwijs en voor de onderwijsvernieuwing. Hij werd een landelijk boegbeeld van het christelijk onderwijs. Zijn publicaties over onderwijskundige en pedagogische kwesties in de jaren vijftig trokken de aandacht van de Utrechtse hoogleraar in de pedagogiek M.J. Langeveld, die Van Hulst overhaalde pedagogiek te gaan studeren. Het kandidaatsexamen deed hij in Utrecht, voor het doctoraal examen wendde hij zich tot Jan Waterink van de Vrije Universiteit.

In 1956 – hij was nog directeur van de Hervormde Kweekschool – werd Van Hulst lid van de Eerste Kamer voor de CHU. In de Kamer, zo beschrijft Marcel ten Hooven, viel hij op door zijn doorwrochte, verzorgde stijl, altijd respectvol, vaak doorspekt met een milde humor, met referenties aan bijbel, christendom en literatuur. Van (‘principiële’) scherpslijperij moest hij niet veel hebben, hij voelde zich thuis bij de CHU, een partij zonder blauwdrukken voor de maatschappij der toekomst. Maar wie mocht denken dat Van Hulst met alle winden mee kon waaien, vergist zich. Dat bleek wel tijdens de heftige debatten over de Mammoetwet (‘een leviathan, een monsterslang’) of de hervorming van het universitaire leven, toen hij een stevige aanvaring had met minister van onderwijs I.A. Diepenhorst, net als Van Hulst hoogleraar aan de VU. In 1981 nam hij afscheid van de Kamer.

Een groot deel van die 25 jaar in de Kamer ging